

Tid

Text: Maria Larionova, Helsingfors Universitet

Vi vet allihopa vad tid är, men hur förklarar man för ett barn vad tid är eller vad t.ex. uttrycket *snart* betyder? Tidsbegreppet är mycket abstrakt, och det bör förankras i barnens vardag för att de lättare ska kunna lära sig det. I grunderna för planen för småbarnspedagogik konstateras det därför att tidsbegreppet utforskas till exempel genom att iaktta årstiderna och dygnets olika tider, dvs. tiden undersöks och observeras tillsammans med barnen. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan konstateras det redan att tidsbegrepp såsom *ibland*, *i går* och *i morse* tränas i undervisningen. Dessutom funderar man tillsammans på tidsföljder till exempel genom att observera dygnets tider. Mycket obestämda tidsbegrepp bör alltså introduceras i barnens vardag och användas aktivt i olika situationer. Till exempel kan olika årstider anknytas till olika händelser som är bekanta för barnen, såsom födelsedagar eller vinteraktiviteter.

Tiden är kontinuerlig och cyklisk till sin natur. När ett barn är ungefär tre år gammalt kan hen förstå att tiden består av olika, på varandra följande händelser. Detta åskådliggörs ofta med hjälp av bildkort på väggen på barnens dagis: efter en händelse kommer alltid en annan händelse, och i det kontinuumet finns den tidpunkt där man befinner sig just då. Det går att se vad som ska komma i framtiden och vad som redan har varit. Tidens cykliska natur blir tydlig när man tänker på hur olika klockslag, veckodagar och månader upprepas. Ofta lägger man märke till att samma händelser upprepas varje dag i samma ordning. Till exempel inleds dagen med ringlek, sedan är man ute en stund, äter, sover, leker, äter, leker ute och på eftermiddagen hämtar föräldrarna en hem. Samma schema upprepas, bortsett från möjliga smärre ändringar, varje dag.

För att kunna utforska tidens cykliska natur tillsammans med barnen kan man genomföra ett litet projekt. För projektet behöver man en rund klocka eller en klocka som man själv pysslat ihop av t.ex. spikar och garn.

En timme ska illustreras genom att snurra garn ett varv runt klockan. På samma sätt illustreras ett dygn genom att snurra garnet tjugofyra gånger runt klockan, och till sist knyts garnändarna ihop. Sedan avlägsnas garnet från klockan, så att man får en stor garning. Ringen åskådliggör dygnets tjugofyra timmar och hur ett dygn förhåller sig

till en timme. Tillsammans med barnen kan man sedan fundera på hur mycket större en "dygnsring" är än en "timring". Man kan dessutom markera alla olika aktiviteter under dagen med garnstumpar som har olika färger. Tiden då man sover kan exempelvis markeras med blått garn, tiden då man äter med rött, utelekar med gult osv. På det här sättet kan man undersöka hur dygnet fördelas mellan alla dessa olika aktiviteter – och hur stor del av dygnet människorna egentligen sover.

Tidsbegreppet kan åskådliggöras med både kortsiktiga och mer långsiktiga projekt. Man kan undersöka förändringen som sker i oss människor eller t.ex. i naturen. Vi kan exempelvis ställa oss ute och ta en bild på samma ställe varje dag under en månad och observera förändringen i omgivningen. Genom att ta en bild varje dag under ett helt år och sätta bilderna i kronologisk ordning kan man undersöka årstiderna närmare och igen observera förändringarna som bilderna visar. Dygnets olika tider kan å sin sida undersökas genom att ta flera bilder inom loppet av en dag. Ju mer olika tidsbegrepp åskådliggörs i vardagen, desto lättare blir det för barnen att lära sig och förstå dem.

För att illustrera tidsanvändningen kan man också använda sig av följande trafikljuslek. Före själva leken ska man komma överens om hur mycket tid det användas per aktivitet, förslagsvis fem minuter. Vid grönt ljus får man sätta igång med aktiviteten. Vid gult ljus vet deltagarna att tiden håller på att ta slut men att de får leka en minut till. Vid rött ljus är lektiden ute och man ska börja samla ihop leksakerna. Efter det här kan man byta aktivitet och följa samma regler på nytt. På det här sättet blir sådana tidsbegrepp som *en minut* och *fem minuter* mycket konkreta för barnen.

Litteratur

Aerila, J., Korhonen, R. & Rönkkö, M. (2010): *Pienet oppimassa – kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen*, Åbo: Turun yliopiston opettajakoulutuslaitos, Rauman yksikkö.

Utbildningsstyrelsen (2018): *Grunderna för planen för småbarnspedagogik*.

Utbildningsstyrelsen (2016): *Grunderna för förskoleundervisningens läroplan*.

Bild: (sammanställd av) Maria Larionova